

Florian Neagu
(coordonator)

Irina Mihai

Matei Kubinski

Alexie Alupoaiei

Luminița Tatarici

Ștefan Racoviță

**Modelarea cerințelor de capital
și
provizioane**

Editura ASE
București
2023

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE
DIN BUCUREȘTI

Copyright © 2023, Florian Neagu, Irina Mihai, Matei Kubinschi, Alexe Alupoaei,
Luminița Tatarici, Ștefan Racoviță
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate autorilor.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România
cod 010374
www.ase.ro
www.editura.ase.ro
editura@ase.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Modelarea cerințelor de capital și provizioane / Irina Mihai, Matei Kubinschi, Alexie Alupoaei, Luminița Tatarici, Ștefan Racoviță; coord.: Florian Neagu. - București :
Editura ASE, 2023
Conține bibliografie
ISBN 978-606-34-0466-5

I. Mihai, Irina
II. Kubinschi, Matei
III. Alupoaei, Alexie
IV. Tatarici, Luminița
V. Racoviță, Ștefan
VI. Neagu, Florian (coord.)

Editura ASE

Redactor: Luiza Constantinescu
Tehnoredactor: Emilia Velcu
Copertă: Violeta Rogoian

Autorii își asumă întreaga responsabilitate pentru ideile exprimate, corectitudinea științifică, originalitatea materialului și sursele bibliografice menționate.

Cuprins

Cuvânt-înainte	13
Capitolul 1	
Introducere în problematica modelării cerințelor de capital	16
1.1. Evoluția cadrului de reglementare privind cerințele de capital	17
1.1.1. Basel I	17
1.1.2. Basel II	20
1.1.3. Basel III	27
1.1.4. Perspective privind evoluția reglementărilor la nivel european și internațional	29
1.1.5. Cadrul de reglementare național pentru modelarea cerințelor de capital	31
1.2. Abordarea standardizată – reper important în modelarea cerințelor de capital	32
1.3. Abordarea bazată pe modele interne (IRB – Internal Rating Based approach)	36
1.3.1. Imagine de ansamblu privind utilizarea IRB la nivel european	36
1.3.2. Explicarea formulei care stă la baza abordării IRB	37
1.3.3. Expunerile față de societăți, instituții, administrații centrale și bănci centrale	39
1.3.4. Expunerile de tip retail	41
1.4. Pierderea neașteptată, capitalul economic și capitalul reglementat	45
1.4.1. Definirea conceptului de pierdere neașteptată în sens larg	45
1.4.2. Determinarea pierderii neașteptate prin prisma capitalului reglementat versus capitalul economic	47
1.5. Aspecte teoretice și aplicate cu privire la determinarea ponderilor de risc conform abordării IRB	54
1.5.1. Proprietăți ale modelului ASFR (<i>Asymptotic Single Risk Factor</i>)	55

1.5.2. De la modelul de risc de credit a lui Merton la modelul ASFR.....	57
1.5.3. Determinarea ponderilor de risc conform abordării IRB	59
1.5.4. Aplicații cu privire la ponderile de risc conform abordării IRB.....	63
1.6. Componentele esențiale în modelarea cerințelor de capital.....	68
1.6.1. Probabilitatea de nerambursare (PD – <i>probability of default</i>)	68
1.6.2. Pierderea în caz de nerambursare (LGD – <i>loss given default</i>).....	68
1.6.3. Expunerea la risc (EAD – <i>exposure at default</i>).....	70
1.6.4. Maturitatea (M – <i>maturity</i>).....	71
1.6.5. Pierderea așteptată (EL – <i>expected loss</i>)	71
1.7. Limite ale modelării cerințelor de capital	72
1.7.1. Calitatea datelor necesare modelării.....	73
1.7.2. Procesul de dezvoltare a modelelor.....	73
1.7.3. Posibile încercări ale băncilor de arbitrajare a reglementărilor prudențiale	74
1.8. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	75

Capitolul 2

Elemente fundamentale de statistică și econometrie pentru modelarea cerințelor de capital și provizioane	82
2.1. Elemente introductive privind teoria probabilităților	83
2.1.1. Definierea unor concepte fundamentale de teoria probabilităților.....	83
2.1.2. Momentele unei funcții de distribuție	97
2.1.3. Distribuții în timp discret	104
2.1.4. Distribuții în timp continuu	110
2.2. Elemente introductive de inferență statistică – ce este estimarea statistică?	123
2.3. Elemente introductive privind testarea statistică – cum se construiește un test statistic?	127

2.4. Metode de estimare statistică – cum se estimează parametrii unui model?	136
2.4.1. Metoda verosimilității maxime (<i>Maximum Likelihood Estimation</i> sau MLE).....	136
2.4.2. Metoda celor mai mici pătrate (<i>Least Squares</i> sau LS).....	140
2.4.3. Metoda generalizată a momentelor (<i>Generalized Method of Moments</i> sau GMM)	145
2.5. Metode de evaluare a performanței modelelor econometrice (<i>Goodness-of-fit</i>).....	145
2.6. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	148

Capitolul 3

Dezvoltarea unui model de rating	152
3.1. Introducere în dezvoltarea modelelor de rating	153
3.1.1. Procesul de dezvoltare a unui model de rating.....	153
3.1.2. Identificarea expunerilor aflate în stare de nerambursare	156
3.2. Colectarea datelor și analiza caracteristicilor datelor utilizate pentru estimarea modelului de rating	160
3.2.1. Analiza exploratorie a datelor	162
3.2.2. Verificarea și tratamentul valorilor lipsă și a valorilor extreme.....	162
3.2.2.1. Analiza și corecția valorilor lipsă	163
3.2.2.2. Analiza și corecția valorilor extreme.....	165
3.3. Definirea eșantioanelor de dezvoltare și validare în vederea estimării modelului de rating	166
3.3.1. Dimensiunea și structura eșantionului de dezvoltare	169
3.3.2. Reprezentivitatea eșantionului de dezvoltare	169
3.4. Analiza univariată.....	170
3.4.1. Calcularea factorilor de risc	173
3.4.2. Analiza factorilor de risc pentru încălcarea ipotezelor de lucru.....	175
3.4.3. Analiza puterii de discriminare univariate	176
3.4.4. Transformarea factorilor de risc	176

3.5. Analiza multivariată și elemente referitoare la obținerea mai multor modele în vederea selectării modelului final	177
3.5.1. Analiza corelațiilor dintre factorii de risc.....	179
3.5.2. Verificarea coeficienților.....	180
3.5.3. Puterea de discriminare a modelului de rating	181
3.5.4. Stabilitatea puterii de discriminare.....	185
3.6. Estimarea modelului de rating pe baza metodelor statistice	186
3.6.1. Regresia logistică	186
3.6.2. Ipotezele modelului de regresie logistică	189
3.6.3. Teste privind corectitudinea modelului	190
3.6.4. Selecția modelului final.....	191
3.7. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	191

Capitolul 4

Validarea și calibrarea modelului de rating .....

196

4.1. Validarea în afara eșantionului (<i>out-of-sample</i>) și în afara timpului (<i>out-of-time</i>)	197
4.2. Calibrarea probabilității de nerambursare	198
4.3. Scala de rating comună (<i>master scale</i>)	207
4.4. Teste privind calitatea calibrării	208
4.5. Marje de prudență.....	215
4.6. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	217

Capitolul 5

Modelarea pierderii în caz de nerambursare (LGD)

și a expunerii în caz de nerambursare (EAD) .....

222

5.1. Parametrii de risc în contextul abordării avansate, bazate pe modele interne	223
5.2. Noțiuni referitoare la pierderea în caz de nerambursare (sau <i>Loss Given Default/LGD</i>)	224
5.2.1. Elemente introductive	224

Cuprins

5.2.2. Cerințe referitoare la setul de date utilizat pentru estimarea modelului	229
5.2.2.1. Cerințe referitoare la setul de datele de referință (sau <i>Reference Data Set/RDS</i>) utilizat pentru estimarea LGD.....	230
5.2.2.2. Analiza reprezentativității datelor	233
5.2.3. Dezvoltarea modelelor de LGD	234
5.2.3.1. Factorii de risc	234
5.2.3.2. Garanțiile sau colateralul	235
5.2.3.3. Metode de estimare a modelelor de LGD	237
5.2.3.4 Perioada maximă a procesului de recuperare	239
5.2.3.5 Calculul LGD-ului efectiv observat	241
5.2.4. Calibrarea modelelor de LGD	244
5.2.4.1. LGD-ul mediu pe termen lung (sau LRA LGD)	246
5.2.4.2. <i>Downturn</i> LGD.....	246
5.2.4.3. Calibrarea LGD-ului aferent perioadei de declin economic	248
5.2.5. Elemente referitoare la estimarea modelelor de ELBE/LGD- <i>in-default</i> aferente expunerilor aflate în stare de nerambursare.....	249
5.2.5.1. Cerințe generale de estimare	250
5.2.5.2. Cerințe specifice de estimare pentru modelele EL _{BE} și pentru LGD- <i>in-default</i>	251
5.3. Noțiuni referitoare la expunerea în caz de nerambursare (sau <i>Exposure at Default/EAD</i>).....	253
5.3.1. Dezvoltarea modelelor aferente expunerii în caz de nerambursare (EAD).....	255
5.3.2. Metode de estimare a factorilor de conversie.....	256
5.4. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	257

Capitolul 6

Modelarea cerințelor de capital pentru riscul de piață	262
6.1. Introducere în teoria și practica riscului de piață.....	263
6.2. Revizuirea fundamentală a evaluării riscului de piață în cadrul noului acord Basel III	264
6.2.1. Abordarea standardizată (SA) pentru determinarea cerințelor de capital aferente riscului de piață.....	265
6.2.2. Abordarea bazată pe modele interne (IMA) pentru determinarea cerințelor de capital aferente riscului de piață.....	277
6.2.3. Utilizarea opțiunilor în administrarea riscului de piață	282
6.3. Principalii indicatori de măsurarea a riscului de piață – VaR și ETL	289
6.4. Modele de determinare a indicatorului VaR.....	290
6.4.1. Metoda delta-normală sau analitică.....	291
6.4.2. Metoda simulării istorice.....	293
6.4.3. Metoda simulărilor Monte Carlo.....	300
6.5. Validarea acurateței modelelor VaR și ETL – metodologia de backtesting	304
6.6. Elemente de teoria portofoliului pentru administrarea riscului de piață	318
6.7. Principalele idei ale capitolului	330

Capitolul 7

Modelarea cerințelor de capital pentru riscul operațional	336
7.1. Riscul operațional în cadrul acordului Basel II	337
7.1.1. Abordarea ce utilizează indicatorul de bază (<i>Business Indicator Approach/BIA</i>).....	340
7.1.2. Abordarea standardizată (<i>Standardized Approach/SA</i>)	341
7.1.3. Abordarea avansată de măsurare a riscului operațional (<i>Advanced Measurement Approach/AMA</i>)	342
7.2. Abordarea noului cadru Basel III cu privire la modelarea cerințelor privind riscul operațional.....	345
7.2.1. Indicatorul de Business (sau BI)	347
7.2.2. Componenta indicatorului de business (sau BIC)	347

7.2.3. Multiplicatorul Intern de Pierdere (sau ILM).....	348
7.3. Cerințe generale cu privire la identificarea datelor de pierdere, colectarea și tratarea acestora	350
7.4. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	352

Capitolul 8

Procesul de validare a modelor interne 356

8.1. Aprobarea utilizării modelelor interne de rating.....	357
8.1.1. Solicitarea aprobării	357
8.1.2. Raportul de evaluare.....	358
8.1.2.1. Analiza portofoliului și impactul asupra cerințelor de fonduri proprii	358
8.1.2.2. Cadrul de organizare și governanța.....	359
8.1.2.3. Procesele exercițiului de evaluare.....	361
8.1.2.4. Descrierea modelului.....	363
8.1.2.5. Utilizarea modelului și rezultatele modelului.....	364
8.1.2.6. Validarea modelului	365
8.1.2.7. Auditul intern	366
8.2. Studiu de caz privind construirea, calibrarea și validarea unui model de rating.....	366
8.2.1 Selectarea eșantionului de dezvoltare al modelului.....	366
8.2.2 Verificarea datelor folosite în dezvoltarea modelului de rating.....	367
8.2.3 Verificarea performanței de discriminare a factorilor de risc.....	374
8.2.4 Estimarea modelului multivariat pe eșantionul de dezvoltare	383
8.2.5 Validarea modelului multivariat în afara eșantionului și în afara timpului	386
8.2.6 Calibrarea și stabilitatea modelului.....	389
8.2.7. Marjele de prudență.....	399

8.3. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	403
Capitolul 9	
Modelarea cerințelor de provizioane	406
9.1. Evoluția cadrului de reglementare privind provizioanele.....	406
9.1. Evoluția cadrului de reglementare privind provizioanele.....	407
9.1.1. Constituirea provizioanelor conform Standardelor românești de contabilitate	408
9.1.2. Constituirea provizioanelor conform Standardelor internaționale de contabilitate IAS 39.....	411
9.1.3. Constituirea provizioanelor conform Standardelor internaționale de contabilitate IFRS 9.....	413
9.2. Clasificarea și reclasificarea instrumentelor financiare conform IFRS 9	414
9.2.1. Clasificarea și măsurarea instrumentelor financiare.....	414
9.2.2. Implicațiile clasificării instrumentelor financiare asupra solvabilității și contului de rezultate	418
9.2.3. Reclasificarea activelor financiare	420
9.3. Clasificarea în stadii de depreciere	421
9.3.1. Tipologia stadiilor de depreciere.....	421
9.3.2. Criterii pentru evaluarea dinamicii riscului de credit	423
9.4. Calculul pierderii așteptate: probabilitatea de nerambursare pe 1 an și pe întreaga durată de viață a instrumentului financiar.....	427
9.5. Interacțiunea dintre cerințele de provizioane și cele de capital	436
9.6. Concluzii, probleme și întrebări recapitulative.....	439
Anexă.....	445